

عنوان: تاثیر برنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت مبتنی بر الگوی پرسید-پروسید بر رفتارهای زیست محیطی در میان خانوارهای شهر رفسنجان

اساتید راهنما:

دکتر مصطفی نصیرزاده

دکتر محمد اسدپور

استاد مشاور:

دکتر هادی اسلامی

دانشجو: لیلی مازار

شهریورماه ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: رعایت رفتارهای زیست محیطی تاثیر قابل توجهی در توسعه پایدار داشته و کیفیت زندگی فرد و خانواده را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. این مطالعه با هدف طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت مبتنی بر الگوی پرسید-پروسید بر رفتارهای زیست محیطی در میان خانوارهای شهر رفسنجان انجام گردید.

مواد و روش ها: مطالعه نیمه تجربی حاضر در میان ۱۲۰ خانوار شهر رفسنجان انجام گرفت. روش نمونه گیری بصورت تصادفی خوشه ای چند مرحله ای بود. بدین صورت که کلیه مراکز بهداشتی درمانی شهر رفسنجان به عنوان خوشه در نظر گرفته شد و از میان آن ها دو خوشه به تصادف انتخاب شد. پس از بررسی نحوه بلوک بندی جمعیت و محلات تحت پوشش آن ها از هر مرکز یک بلوک به عنوان گروه کنترل و یک بلوک به عنوان گروه مداخله به طور تصادفی انتخاب شد.

بر اساس نتایج مراحل یک، دو و سه الگو، بر اساس مرور متون، منابع علمی، پایان نامه ها و مصاحبه ی غیر حضوری با زنان خانوار، کارشناسان مهندسی بهداشت محیط و متخصصین آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت تأیید گردید که رفتارهای زیست محیطی بر ابعاد مختلف کیفیت زندگی از جمله جسمی، روانی، اجتماعی و اقتصادی تاثیر دارد، مهم ترین شاخص تأثیرگذار بر کیفیت زندگی مرتبط با رفتار زیست محیطی، متوسط سرانه تولید زباله به ازای هر نفر و مهم ترین عامل رفتاری تأثیر گذار، رفتار بازیافت و تفکیک زباله از مبدا بود که عوامل مستعد کننده، قادر کننده و تقویت کننده مرتبط با آن مشخص شدند. در مرحله سوم الگو، ابزار

شامل ۶ سوال دموگرافیک، ۳۳ سوال مستعد کننده، ۱۷ سوال قادر کننده، ۷ سوال تقویت کننده و ۱۱ سوال رفتار بازیافت و تفکیک زباله طراحی و روایی محتوی آن با نظر ۱۰ نفر از کارشناسان مهندسی بهداشت محیط و متخصصین آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت و پایایی آن با کمک ۱۰ نفر از زنان خانوار خارج از گروه مداخله انجام گرفت.

پس از تدوین ابزار، پیش آزمون در گروه هدف انجام و پس از تحلیل و شناسایی عوامل اجرایی و سیاستی، برنامه مداخله ای با بکارگیری روش های آموزشی متنوع به صورت مجازی (به دلیل شیوع بیماری کرونا) طی ۴ هفته اجرا و دو ماه پس از مداخله پس آزمون برگزار گردید. داده ها به کمک نرم افزار SPSS-18 و با کمک آزمون های آماری تی مستقل، تی زوجی، کای دو و کواریانس در سطح معنی داری ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شدند. جهت رعایت ملاحظات اخلاقی یک گروه مجازی برای زنان گروه کنترل تشکیل و کلیه مطالب آموزشی به آن ها ارائه شد.

قبل از مداخله بین نمرات متغیرهای دموگرافیک دو گروه مداخله و کنترل تفاوت معنی داری وجود نداشت ($p > 0/05$). در گروه مداخله، پس از گذشت دو ماه از اجرای مداخله، بین میانگین نمرات عوامل مستعد کننده، قادر کننده و تقویت کننده و رفتار بازیافت و تفکیک زباله، قبل و بعد از مداخله اختلاف معنی داری مشاهده گردید ($p < 0/001$). هر چند اختلاف معنی داری بین میانگین نمره عوامل قادر کننده بعد از مداخله بین دو گروه مشاهده نشد ($p > 0/05$).

نتیجه گیری: یافته های این مطالعه نشان داد که طراحی و اجرای برنامه های آموزشی مبتنی بر الگوی پرسید پروسید، در ارتقاء نمرات عوامل مستعد کننده، قادر کننده و تقویت کننده در خصوص رفتار بازیافت و تفکیک زباله از مبدا مؤثر است. اما با توجه به لزوم تامین منابع و برخی تجهیزات و اقدامات از طرف سازمان های ذی ربط خصوصاً شهرداری، برنامه آموزشی به تنهایی بر تغییر عوامل قادر کننده مؤثر نبود. لذا برنامه ریزی و مدیریت زمانی، تجهیزاتی و نیروی انسانی، به صورت مستمر و پایدار و اهتمام دولت و شهرداری در اجرای طرح های تفکیک زباله و جمع آوری آن ها ضروری می باشد.

کلید واژه ها: رفتار زیست محیطی، الگوی پرسید پروسید، آموزش بهداشت.

نحوه استناددهی به پایان نامه:

مازار لیلی عنوان: تاثیر برنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت مبتنی بر الگوی پرسید-پروسید بر رفتارهای زیست محیطی در میان خانوارهای شهر رفسنجان، [پایان نامه کارشناسی ارشد]. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ایران، [دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ایران].